

NATIONAEL TOONEEL (1853) staat voor een ethisch programmapunt van de V.B., dat de inzet werd van een concrete actie. Ethisch verstaan de woordvoerders van de V.B. (in deze F.A. Snellaert en E. Zetternam, resp. in Kunst- en Letterblad en Het Taelverbond) onder dit begrip een drievoudige bedoeling: school van zedelijkheid, spiegel van het dagelijks leven en middel tot beschaving. Ze leggen de nadruk op de moedertaal als instrument om het volk te bereiken, op de vaderlandse thema's, op de verheerlijking van een groots verleden, op het bevorderen van het burgerlijke ethos en op de didactische werking. Concreet hield dit in dat ze al deze ethische aspecten gerealiseerd wensten te zien in een praktisch apparaat: het professionele theater. Daartoe dienden stad en regering ook het Nederlandstalige schouwburgwezen te subsidiëren; zo zouden de toneelspeelkunst en de toneelletterkunde zich ontwikkelen en zou het Vlaams bewustzijn zich in bredere kring verbreiden.

Broedermin en Taelyver te Gent slaagde het eerst in het verwerven van een vaste schouwburg (Minard, 1847) en ontwikkelde zich van een rederijksvereniging tot een semi-professionele troep. Het

voorbeeld vond navolging bij De Dageraad te Antwerpen en De Morgenstar te Brussel. Toen in mei 1851 het Vlaemsch Middencomiteit een verzoek tot de Vlaamse gemeentebesturen richtte om het Nationaal Tooneel te bevorderen, leidde dit te Antwerpen, op initiatief van V. Driessens en na het samensmelten van enkele amateursgezelschappen, tot een door de stad gesubsidieerde troep, die onder de naam van Nationaal Tooneel op 6 oktober 1853 zijn eerste voorstelling gaf. De organisatievorm bleef bewaard (en werd te Gent in 1871 en te Brussel in 1875 nagevolgd), maar de ethische inhoud ging geleidelijk verloren ten gunste van een opvatting als representatief theater, veeleer in stijl en kwaliteit dan in ethische duidelijkheid. De idealistische impuls werd vervangen door een burgerlijke behoefte aan reputatie.

LITERATUUR : F.A. Snellaert, *Nationaal Tooneel*, in *Kunst- en Letterblad* (1842, p. 49-50 en 53); - L. Yzendyck (= E. Zetternam), *Vlaemsche Tooneelkronyk*, in *Het Taelverbond* (1848, p. 133-138 en 349-359); - F. van Doeselaer, *Oorsprong van het Nationaal Tooneel* (1903); - O. van Hauwaert, *Het Nederlandsch Tooneel in Vlaamsch België sedert 1830* (1906); - P. Verbauwen, *Ons Vlaamsch Tooneel* (1912); - M. Sabbe, L. Monteyne en H. Coopman Thz., *Het Vlaamsch Tooneel inzonderheid in de XIXe eeuw* (1927); - J. Persyn, *Studiën en Lezingen*, I-II (1931).

CARLOS TINDEMANS